

KNJIGA O MUZICI

ŽARKO RADAKOVIĆ

I

DAVID ALBAHARI

Copyright © 2013, Žarko Radaković i David Albahari
Copyright © ovog izdanja 2013, LAGUNA

KNJIGA O MUZICI



Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.
SW-COC-001767
© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

SADRŽAJ

Žarko Radaković, <i>UVOD I</i>	9
David Albahari, <i>UVOD II</i>	15
HERE I AM. <i>FOUNDATION</i> (Ž. R)	19
REGEKONCERT: POČETAK (D. A)	51
PISANJE. <i>MEDESKI, MARTIN & WOOD</i> (Ž. R)	65
ČEKANJE PORUKE (D. A)	81
VAMPIRI I PIJAVICE. <i>WILL BERNARD</i> (Ž. R).	92
DNEVNIK O FRISELLU (D. A)	117
ČITANJE. <i>MORPHINE</i> (Ž. R)	125
NIŠTA O BRADU (D. A)	151
PRIPOVEDANJE I. <i>BRAD MEHLDAU</i> (Ž. R)	155
SMRT NA BINI, VEČERA I JOŠ NEŠTO (D. A)	181
PRIPOVEDANJE II. <i>BILL FRISELL</i> (Ž. R).	188
SAN NA PATOSU (D. A)	217
OPAŽANJE. <i>MARC RIBOT</i> (Ž. R.)	223

PRIČA O ZARAZI (D. A)250
BUILDING AN ARK. <i>FOUNDATION</i> (Ž. R)259
ŠTETA U BRISELU (D. A).273
<i>O autorima</i>281

Žarko Radaković

UVOD I

PROŠLO JE TRIDESET GODINA otkako je David Albahari predložio da on, Svetislav Basara i ja napišemo i objavimo knjigu. Tada, polovinom osamdesetih, odmah sam predložio o čemu da pišemo: „O Beogradu, viđenom sa strane.“ Smatrao sam da bi to odgovaralo svoj trojici: David se oduvek javno izjašnjavao i kao Jevrejin, i, mislio sam, mogao bi o našem gradu da piše iz pozicije Jevrejina iz Zemuna. Basara bi, smatrao sam, o glavnom gradu SFRJ mogao da piše sa stanovišta nekoga ko je živio izvan metropole, u takozvanoj „provinciji“, jer je u to vreme živio u Titovom Užicu, a u Beogradu je često boravio kao pisac. Ja bih, pak, o Beogradu pisao „u osvrtnu iz inostranstva“, jer tada sam već živio u Zapadnoj Nemačkoj, u Tbingenu.

Nažalost, te planove nikada nismo „sproveli u delo“. Ostale su nerealizovane, maglovite ideje. Ja sam, pre svega, imao jaku želju za zajedničkim radom. Jer oduvek su me, otkako znam za sebe kao autora, privlačile

„simbioze“, ne samo u „umetničkom stvaranju“. Antički dijalog bio mi je bliži od samosvojne, individualne „refleksije“. Moja okupljanja sa Zoranom Bundalom, Rašom Livadom, Đorđem Konstantinovićem i Srbom Mitrovićem u prostorijama zemunske gimnazijske biblioteke (polovinom šezdesetih), odvijala su se u znaku strastvenih razgovora i zajedničkih čitanja ne samo naših sopstvenih stihova. Nisam li performanse Ere Miliivojevića (početkom sedamdesetih), u kojima smo učestvovali Melita Bajčetić, Nebojša Janković, Kosta Lučić, Vladimir Jovanović, Ivana Knežević, Miloje Radaković, Miša Gavrilović, Stefan Borota, Bjanka Adžić Ursulov i ja, doživljavao kao prirodan ishod zajedničkog života?

Pisati zajedno: počelo je sa stihovima u knjizi *Crtač stripova* Miodraga Vukovića.

Šta je, zapravo, predstavljalo ono međusobno dopisivanje nekih pisaca Jugoslavije, koje smo nazvali *Raspis*, ako ne želju za „simbiozom“?

Usledila je prva zajednička knjiga:

Scott Abbott i ja, čitajući Handkeovu novelu *Ponavljjanje*, putujući njenim „terenom“ (Slovenijom i Austrijom), izašli smo iz piščeve „fikcije“ u svet zajedničkih realija koje su nam ubrzo, u „novoj“ (Scottovoj i mojoj) knjizi, postale tlo za naše (Scottove i moje) maštarije.

Pisanje „u četiri ruke“ Scott i ja smo nastavili u knjizi *Vampiri/Razumni rečnik*. Pokazali smo jedan drugome da je „simbiotski rad“ i te kako bio moguć. Ne samo da nismo jedan drugoga sputavali, nego smo se, potpuno prirodno, nadopunjavali. Diskurs, dijalog, pa i naizmenično pripovedanje, bili su po sebi razumljivi.

U jesen 2009. godine, javio mi se David Albahari i zamolio me da mu nabavim ulaznicu za nastup njegove omiljene muzičke grupe *Groundation*, najavljen u jednom klubu u Kelnu, gradu u kome sam već dugo boravio. Dopusovao bi zbog tog njemu posebno značajnog koncerta, rekao je, na kome je trebalo da bude predstavljena ploča *Here I Am*. Iako mi je bend *Groundation* bio nepoznat, iako nisam bio upućen u tajne rege muzike, koju je bend negovao, odmah sam upitao Davida da li bi mu smetalo da i ja pođem s njim. „Ni u kom slučaju“, odgovorio je moj stari zemunski drugar. Tako su postavljeni temelji za pisanje naše zajedničke knjige (ove koja je pred Vama).

Poželeo sam da zajedno pišemo o tome što smo tada doživeli u Kelnu. Ali bio sam „stidljiv“, odugovlačio sam. Izneo sam svoj predlog tek na jesen naredne godine. David je odmah pristao.

Početna ideja je bila da naša knjiga sadrži dva teksta posvećena istom događaju, koncertu grupe *Groundation*, slušanom uživo u Kelnu, 17. novembra 2009. A pisali bismo svako sa svoga stanovišta. Dakle, slično kao što smo svojevremeno planirali da pišemo o „Beogradu, viđenom sa strane“, ili onako kako smo Scott Abbott i ja povodom Handkeovog *Ponavljjanja* napisali istoimenu zajedničku knjigu.

Ali već posle prvih nekoliko stranica, i Davidu i meni se učinilo da bi pisanje o koncertu grupe *Groundation* moglo da se nastavi u rad na zajedničkoj „knjizi o muzici“. Jer već početne rečenice o koncertu u Kelnu pokazale su da je zajedničko pisanje bilo inspirativno za obojicu: ne kao dvostruko, paralelno, odvojeno izveštavanje o

koncertu, nego kao razgovor u kome smo se međusobno podsticali na uopštena razmišljanja o muzici i srodnim umetnostima, o književnosti i pripovedanju. „Hajde da ovako nastavimo“, rekao je David. Bez razmišljanja sam prihvatio njegovu ideju. Na pitanje kako bismo dalje, predložio sam da jedan drugome dajemo „zadatke“, da ih, dok pišemo, „rešavamo“, i da tako vodimo dijalog. „Evo, pisali smo o tvojoj omiljenoj grupi *Groundation*“, rekao sam. „Hajde sada da nastavimo naizmenično, o omiljenim grupama drugoga! Dakle, reci o čemu bih ja pisao, pa ću ti onda ja reći o čemu ti da pišeš“, predložio sam. „Odlična ideja“, rekao je David. „I uvek neka to bude naizmenično, dijaloški“, dodao je. „Pišimo kao da jedan s drugim razgovaramo“, rekao sam.

Tako je i bilo. Našu „knjigu o muzici“ nastavio sam ja, pišući o Davidovoj omiljenoj grupi *Medeski, Martin & Wood (MMW)*, da bi David potom pisao o mom omiljenom muzičaru Marcu Ribotu. Zatim mi je David dao zadatak da pišem o „njegovom“ gitaristi Willu Bernardu, da bih ja Davida zamolio da presluša neke CD-ove „mog“ gitariste Billa Frisella.

Kada sam, po Davidovom nalogu, napisao tekst o „njegovoj“ grupi *Morphine*, a on o meni posebno dragom bendu *Brad Mehldau Trio*, osetili smo da smo postali opsednuti pisanjem o muzici. Nismo nipošto želeli da ga prekinemo. Izlazak iz naše knjige nije više bio moguć. Bili smo tek na pola puta.

I nastavili smo.

Ali sada smo krenuli „obrnuto“.

Pisali smo „svako o svojim“.

Ne kao „stručnjaci“ (muzikolozi, istoričari, estetičari), nego kao zaljubljenici u muziku koju smo jedan drugome strastveno predlagali za slušanje, još strastvenije je pre-slušavali i potpuno posvećeno pripovedali o doživljajima te muzike.

Muzika o kojoj smo pisali postala je okvir u kome se moglo „razgovarati“ o svemu.

Muzika i naši muzičari postali su glasnogovornici nas samih u doživljavanju sveta i naše sadašnjosti u osvrtu na prošlo u gledanju u budućnost.

Pisali smo, dakle, naizmenično dalje: Mehldau, Frisell i Ribot (ja), *Morphine*, Will Bernard i *MMW* (David).

I baš kada smo nameravali da „knjigu o muzici“ završimo pisanjem o obojici nam omiljenom Bobu Dylanu, u Briselu je „ponovo“, dve i po godine posle koncerta u Kelnu, nastupila grupa *Groundation*. Ne samo zato što se u vreme tog koncerta David inače nalazio u Briselu, samo dva i po sata vožnje daleko od Kelna (gde sam ja živio), nego i zato što sam i sâm u međuvremenu postao ljubitelj ove grupe (da, i to je bio ishod pisanja ove knjige!), odlučili smo, na Davidov predlog, ponovo da se posvetimo bendu *Groundation*. Sticajem okolnosti, David je ipak sâm uživo slušao svoje omiljene muzičare: iz ličnih razloga morao sam da ih slušam sa CD-a u mojoj sobi u Kelnu. Ali možda su baš te prostorno različite perspektive slušanja iste muzike obogatile, za još jednu nijansu, spektar našeg pristupa muzici. Jer, nismo li u ovoj knjizi, pišući naizmenično o istom na različite načine, i prostorno udaljeni jedan od drugog, tražili, i pronalazili, nove mogućnosti pripovedanja?

To što sam *Knjigu o muzici* pisao zajedno s Davidom Albaharijem, značajno mi je ne samo zato što smo nas dvojica jedan drugog pratili od samih početaka naših književnih života. David Albahari mi je, pored Pere Katičića i Branka Novakovića, najstariji prijatelj, još iz grada našeg detinjstva i mladosti – Zemuna. Za Davida mogu da kažem da je „čovjek koji me najduže poznaje“. Meni, koji sam oduvek, otkako sam počeo da pišem, težio „simbiozama“, pisanje s Davidom Albaharijem nametalo se kao nešto „prirodno“.

U zajedničko pisanje *Knjige o muzici* upustio sam se osećajući i nasušnu potrebu i najveće zadovoljstvo.

David Albahari

UVOD II

1

ODAVNO PRIŽELJKUJEM da budem nekoliko ljudi. Jedan od njih je Žarko Radaković. To možda ponajbolje objašnjava zašto sam odmah prihvatio Žarkovu ideju da od slušanja jednog koncerta napravimo zajedničku knjigu. Zapravo, knjigu smo napravili od drugih tekstova, tako da bi se moglo (moralo?) govoriti o jednom specifičnom rodu: o knjizi koja obuhvata više knjiga. O nenapisanoj partituri. O godinama posvećenim tišini. O arhitekturi proznog teksta. O dopadanju i nedopadanju. O ivici i oštrici. Kada jednom čovek zaviri dublje u sebe i svoj sistem, ne može da prestane da s ushitom govori o sebi, kao da je on sam nekakva staklena kugla, pritiskivač za papir, uslov za red.

2

Elem, kao svaki vatreni zaljubljenik u neku ideju, osećam potrebu da „mamim“ nove ljude, da ih zavodim na „pravi

put“. Takvu radost priredio mi je Žarko Radaković koji je, kada sam ga zamolio da mi nabavi kartu za koncert rege grupe *Groundation*, odgovorio pitanjem da li je u redu da mi se pridruži. Tako je rege dobio još jednog vernog slušaoca, a Žarko saradnika za rad na novom projektu. Naime, za Žarka je pisanje uvek „projekat“, što za mene nije. I kao što sam ja njega uveo u rege, tako je on mene uveo u jedan svoj projekat. Tako smo i on i ja – kao neki istraživači – kročili u nove, neistražene svetove. U tom smislu, naša novostečena iskustva bila su i te kako dragocena. Svašta smo naučili. Žarko je naučio neke nove ritmove i telesne kretnje koje idu uz njih, a ja sam otkrio svet pisanja „u četiri ruke“, u kojem je ideja „projekta“ značajnija od bilo kakve individualne ideje ili inspiracije. Osim toga, obojica smo bili iznenađeni obimom saznanja do kojih smo došli o temama kao što su sama srž kreativnosti, stvaralački mehanizmi koji pokreću proces pisanja, nadahnuće kao podsticaj ili kao smetnja, razmena informacija kao pre-duslov za razvijanje novih ideja.

3

Ne sećam se dogovora s Basarom koji Žarko Radaković pominje u svom uvodu, ali pamtim razne dogovore koje smo pravili kao članovi neformalne grupe *Raspis*, koju je vešto vodio Milenko Pajić. *Raspis* je imao dvadesetak članova i takođe je funkcionisao po principu „projekata“. Pokušali smo čak da svi zajedno napišemo roman – svaki član je trebalo da napiše jedno poglavlje – ali sve je ostalo na pokušaju: prva tri pisca su napisali ono što se od njih

očekivalo, četvrti nije, peti je odbio da piše bez četvrtog... U „pisanju u četiri ruke“ nema takvih nesporazuma, zapravo, ima ih, ali nisu neprevladivi i pisanje uvek počinje kao zacelivanje, kao zajednički pristanak, kao rešenost da se dalje traga za pravim smerom putovanja. U ovoj knjizi moj smer je bio u pravcu učenja o muzici. Pristao sam na ovaj „projekat“ jednostavno zato što ne znam dovoljno o muzici, zato što sam hteo nešto da naučim o njoj i da pronađem način da to znanje prenesem drugom. Svaki spisateljski projekat je u isto vreme čitalački projekat. Čitajući Žarka, ja sam čitao i sebe; ispisujući sebe, ja sam istovremeno ispisivao Žarka. Sve vreme bio sam ono što jesam i ono što nisam. Ali, ono što je bitno jeste da mi, Žarko i ja, nismo vodili projekat, već je projekat vodio nas. „Mi samo slušamo“, rekao sam jednom prilikom Žarku i on je klimnuo glavom, prateći neki svoj ritam, verovatno uveren da ja mislim na preslušavanje muzike, što i jeste bio naš zadatak, iako ja nisam mislio na to, već sam na umu imao slušanje kao našu poslušnost prema projektu.

4

Sve ovo je nepotrebno mešanje različitih, nepomirljivih ravni. Tako se bar oglašava sumnjivac u meni. No, i to je deo stvaralačkog procesa i treba prihvatiti tu borbu. Prosto je neverovatno – ali je nepobitno tačno – da najveći deo pisanja nastaje u tim suočavanjima, u sukobima sa samim sobom. Ja doista sve nove stranice ispisujem u grču, u očajničkom pokušaju da sprečim ceo taj tok zapisivanja misli, ideja i poruka. Ja sam, u stvari, mašina